

ALGUNES DADES SOBRE EXÈQUIES REIALS A MALLORCA (1416-1516)

Maria Barceló Crespí

Universitat de les Illes Balears

Resum: Aquest article tracta la manera en què eren celebrades a Mallorca les exèquies per la mort del rei o per la d'algun altre membre de la família reial. En general, per a cada defunció, eren tres funerals que tenien lloc al castell reial i a la Seu i que organitzaven el lloctinent, els jurats i el capítol catedralici juntament amb el bisbe. Alhora s'aporten, en apèndix, les despeses efectuades per la procuració reial pel que fa al funeral arranjat pel lloctinent.

Paraules clau: Exèquies reials, Mallorca, cronologia 1416-1516, despeses.

Abstract: This article aims at studying how the royal obsequies for the death of the king or another member of the royal family were celebrated in Majorca. In general, there were three funerals for each of the deceased, in the royal castle and the cathedral, organized by the municipal (jurats) and royal (lieutenant) authorities, the cathedral chapter and the bishop. Moreover, the royal expenses of the funeral, arranged by the lieutenant, are provided in the appendix.

Key words: Royal obsequies, Majorca, chronology 1416-1516, expenses.

Rebut el 31 de maig. Acceptat el 12 de desembre de 2018.

Abreviatures: ACM = Arxiu Capitular de Mallorca, AH = Arxiu Històric, ARM = Arxiu del Regne de Mallorca, BSAL = *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, CHCA = Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, EU = Extraordinari d'Universitat, Prot. = Protocol notarial, RP = Reial Patrimoni.

Com és ben sabut els nostres monarques medievals, deixant de banda els de la Casa de Mallorca, no trepitjaren la nostra terra a excepció de Joan I que fugint d'una epidèmia traslladà la cort des de Barcelona a ací durant un breu temps.

Això no obstant, quan morien les autoritats civils i eclesiàstiques organitzaven funerals així mateix solemnes.

A dir veritat, a Mallorca obren més aviat poques dades arxivístiques referides a tal tema i la historiografia és molt mins. Sí que hi ha bastant bibliografia referida a altres territoris de la Corona d'Aragó o de la Corona de Castella, per exemple, i també per altres regnes europeus. I, encara, molta més per a l'època moderna.¹

Aquest treball intenta oferir la documentació arxivística que fins ara s'ha pogut arregar als arxius mallorquins referida a defuncions i cerimònies fúnebres en temps de la dinastia Trastámara.

Ferran d'Antequera

Amb aquest monarca, el 1212 s'entronitzava la dinastia Trastámara castellana a la Corona d'Aragó. El seu regnat va ser molt curt atès que el rei moria el 2 d'abril de 1416 a la ciutat d'Igualada a l'edat de trenta-sis anys. El 22 d'abril consta que la sagristia de la Seu va pagar 3 lliures, 11 sous i 4 diners *per los ciris e tomba per les obsèques* [exèquies] *que'l senyor bisbe féu fer per lo senyor rey an Farando de Regó*.²

Alfons el Magnànim

El 21 de juliol de 1458 arribà la notícia de la mort del rei Alfons el Magnànim esdevinguda a Nàpols el 27 de juny anterior.³

La nova ben aviat tingué ressò i es va espargir per tots els dominis del monarca, i més enllà, amb important repercussió.⁴

1 A tall d'exemple: CARRERES ZACARÉS, S.: "Exequias regias en Valencia (1276-1410)", *III Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, Valencia, 1923, p. 229-272. MARTÍNEZ FERRANDO, J.E.: "Exequias y enterramientos reales en la Corona de Aragón", *Boletín Arqueológico*, XLVII, 1947, p. 57. SABATÉ, F.: *Lo senyor rei és mort!*, Lleida, 1994. Es pot trobar informació molt precisa dels funerals regis del s. XV a MIRALLES, M.: *Crònica i dietari del capellà d'Alfons el Magnànim*, València, 2011. Edició a cura de Mateu Rodrigo Lizondo.

Amb motiu de la celebració del VII Centenari de la fundació de l'Arxiu de la Corona d'Aragó s'ha editat el 2018 un llibre amb el títol de *La muerte en la Casa Real de Aragón. Cartas de condolencia y anunciadoras de fallecimientos (siglos XIII al XVI)*, publicat per la Institución Fernando el Católico de Saragossa. El llibre és un treball d'equip i la introducció va signada pel director de l'ACA Carlos LÓPEZ RODRÍGUEZ. L'aplec inclou 347 documents, però per als anys que estudiam no consten referències a Mallorca.

Per a l'àmbit castellà, per exemple, RUIZ GARCÍA, E.: "Aspectos representativos en el ceremonial de unas exequias reales (a. 1504-1516)", *En la España Medieval*, 26, 2003, p. 263-294. CABRERA SÁNCHEZ, M.: "La muerte de los miembros de la realeza hispánica medieval a través de los testimonios historiográficos", *En la España Medieval*, 34, 2011, p. 97-132.

2 ACM, Sagristia 1.114, f. 7v.

3 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón Mayoricense*, Palma, 2007, p. 173.

4 LALIENA CORBERA, C.; IRANZO MUÑO, M.T.: "Las exequias de Alfonso V en las ciudades aragonesas. Ideología real y rituales públicos", *Aragón en la Edad Media*, IX, 1991, p. 55-75. SABATÉ, F.: "La mort d'Alfons el Magnànim, divulgació i repercussió de la notícia", *XVI Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, vol. II, Nàpols, 2000, p. 1.893-1.910. Es refereix únicament a les ciutats catalanes.

Tres dies després, el dilluns 24, els jurats de Mallorca escrivien als síndics de la part forana anunciant-los que s'havia acordat fer les exèquies per la mort del rei el divendres primer vinent. Pregaven que acudissin a Ciutat sense dilació *car lo temps és breu*. Els síndics eren: Tomàs Pelegrí de Lluçmajor, Guillem Mesquida de Campos, Antoni Ballester de Sineu, Gabriel Font de Muro, Francesc Gilet d'Alcúdia, Miquel Sesoliveres de Pollença, Jaume Gual d'Inca, Joan Amar de Bunyola, Lluç Pons de Sóller i Jaume Salom de Robines.⁵

El dia 27 els jurats varen remetre una missiva dirigida al rei d'Aragó, s'ha d'entendre al nou rei d'Aragó Joan II, en la que li exposaven: *havem sebut certament axí per via de Nàpols com de Barchinona la luctuosa mort del molt alt senyor rey don Alfonso la ànima del qual nostro senyor Jesuchrist vulla haver col·locada en lo seu regne de paradís. Havem deliberat fer les obsèques segons que-s degut, es pertany fer los vassalls per llur senyor*. Afegien que donarien orde d'elegir una ambaixada per ser tramesa a la cort.⁶

Va ser el dia 28 quan se celebraren solemnes funerals en el pati del castell reial de l'Almudaina a expenses de la procuració reial com era habitual i com s'havia fet per als monarques predecessors. L'endemà els jurats sufragaren unes altres exèquies a la Seu i al dia següent, que era diumenge, encara hi hagué un altre funeral a compte del bisbe i capítol.⁷

En general, eren tres els funerals. Un costejat pel poder reial i l'organitzava el lloctinent, un altre anava a càrrec de la Universitat⁸ i el tercer era pagat pel capítol catedralici. Solien celebrar-se en tres dies consecutius o, en tot cas, en dies pròxims. Les exèquies de membres de la família reial tenien per escenari dos espais: el castell reial i la catedral.

En el llibre de dades de la Procuració Reial corresponent a aquell any consten totes les despeses ocasionades per les exèquies reials a càrrec del lloctinent. Es varen gastar 85 lliures, 17 sous i 6 diners que comprenien els pagaments a sastres, bastaixos, candelers, fusters, etc.⁹

En un llibre de Sagristia de la Seu n'ha quedat constància amb aquestes paraules:¹⁰

Divendres XXVIII de juliol lo procurador reyal féu les exèquies al castell reyal la nit pasada feran (...) trets de n'Eloy ab todas las campanas ana y la prosacó de la Seu ab todas las paròquias e fer la l'ofici (...) partiran vastits de la Seu ab VIII anthonadós, II canonges e VI preveres e (...) todas las ordes de frares e da monges anant al dit castell ab creu lavada. Lo procurador reyal paga los (...) e rebent quatra sous per lo tocar. XVI sous.

Disapta a XXVIII de juliol los honorables jurats feran las axèquias del senyor rey apallat Alfonso an la present Seu lo qual morí en Nàpols. Rebí per lo dret de la (...) V lliures e per lo drap d'or II lliures e més rebí la oferta la qual feran partir los dits jurats per tots aquels qui foren als ditas axèquias e als preveres, frares e monges donat dos dinés e huna candella. Anperò lo visrey qui era mossèn Vidal de Blanes, lo jurat an cap e lo prior de Catalunya qui

5 ARM, AH 679, f. 114r. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Noticiari de Felanitx, 1228-1599*, Felanitx, 1997, p. 151.

6 ARM, AH 679, f. 113v.

7 AGUILÓ, E.K.: "Exequias de D. Alfonso V de Aragón", *BSAL*, II, 1886, p. 231-232. CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 173.

8 Sobre les cerimònies fúnebres organitzades pel poder municipal i per al cas català, vegeu per exemple: SABATÉ, F.: *Lo senyor rei és mort...*; *Cerimònies fúnebres i poder municipal a la Catalunya baixmedieval*, Barcelona, 2003.

9 ARM, RP 3.556, f. 80r-80v.

10 ACM, Sagristia 1.151, f. 18r i 26r.

sich troba (...) mig reyal d'or les quals los devant (...) los jurats per a que qui partian dita oferta. Monta dita alferta net de quart tres lliures, catorsa sous e VI dinés. Fas memòria que los escollans ageran dels honrats jurats per thocar les campanas tres lliures X sous anperò los deu sous són dequel qui regex (?) la sacristia per sos trabals. El Total va ascendir a 60 lliures, 14 sous i 6 diners.

El diumenge 30 de juliol va correspondre al bisbe ordenar les exèquies per a Alfons el Magnànim que costaren 5 lliures i 10 sous.

Una vegada passats els funerals, el 31 d'agost de part del lloctinent Vidal de Blanes es pagaren 1 lliura i 8 sous a Nadal Sala, verguer de la governació, quantitat que havia despesa per la compra de paper, pólvora de bombardes, teia i candeles *qui han servit per les alimares fetas en lo castell reyal de la present ciutat per lo molt alt senyor nostro lo rey de Aragó ara beneventuradament regnant*. És clar que es referia a les festes organitzades per iniciar el regnat de Joan II.¹¹

Joana Enríquez, muller de Joan II

La reina Joana havia mort a Tarragona el 13 de febrer de 1468. La Procuració Reial pagà un funeral que tingué lloc el 3 de març en el pati del castell reial. Al dia següent se'n celebrà un altre a la catedral que costejà la Universitat.¹²

El candeler Berenguer Piquer cobrà 3 lliures per part de la Seu *per los siris qui serviren a les exèquies de la senyora reyna Johanna*.¹³ Es desconeix si aquesta despesa va ser ocasionada pel funeral organitzat pels jurats o per un altre preparat per les autoritats eclesiàstiques.

Joan II

Joan II, fill de Ferran I i d'Elionor d'Albuquerque, morí a Barcelona el dia 19 de gener de 1479 als vuitanta-un anys d'edat la qual cosa el converteix en un dels monarques més longeus del segle XV.

La notícia de la mort d'aquest rei va ser recollida en diferents fonts.

En una lletra datada el 29 de gener consta que *arribà hun lehut de Barçolona en lo moll de Mallorca ab lo qual se sabé la dolorosa e luctuosa mort del molt alt e molt excel·lent príncep e senyor nostre de perempne memòria lo senyor don Johan, per la gràcia divinal rey de Aragó, al qual benaventuradament ha succehit lo sereníssimo e potentíssimo senyor lo senyor don Ferrando, fill seu legítim e natural, rey de Castella*.¹⁴

El 2 de febrer els jurats enviaven una carta a Francesc Burgues, procurador reial aleshores a Barcelona estant. Li assabentaven que en els darrers dies havien rebut quatre cartes seves i per les dues darreres s'havien informat de la mort del rei. Ho explicaven així: *som stats certificats de la luctuosa e dolorosa mort del molt alt senyor rey la ànima del qual lo inffinit Déu haze col·locada per sa clemència e pietat en la sancta companyia dels àngells*

¹¹ ARM, RP 3.556, f. 33r.

¹² ARM, RP 3.578, f. 83v-84r. CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 180.

¹³ ACM, Actes Capitulars 2.772, s/f

¹⁴ ARM, AH 681, f. 52v.

*de la qual mort ans de vostras letras eram avisats per via de València e après per vostres letras som stats certs de aquella.*¹⁵ La notícia ja l'havien conegut per via de València però el procurador l'havia confirmat.

Un altre relat es va incloure en un protocol del notari Pere Segura la redacció del qual diu així:¹⁶

Mort és lo molt alt senyor rey, mort és lo de immortal memòria lo senyor rey en Johan de recordable memòria en la ciutat de Barchinona a XVIII de janer any MCCCCXXVIII a sis hores de la nit e hun quard pessada mitganit fonch tremès de Barchinona als magnífich mossèn Blanes de Berenguer, donzell, lochtinent general e governador en lo regne de Mallorca e als magnífichs mossèn Bernat Safortessa, mossèn Jordi Burguet, mossèn Gabriel Martí, mossèn Bernat Solia (?), mossèn Raffel Desjuny, e a mossèn Anthoni Ballester, parayre, jurats del dir regne e al magnífich en Gregori Burgues, procurador reyal, ab lo qual la mort del dit senyor rey los fos denunciada. Feren sa exèquies del dit senyor digous a III de febrer en lo castell reyal en les quals exèquies foren enprats tots los hòmens de honor de la present ciutat per vuyt persones elegides per lo dit lochtinent general e procurador reyal so és mossèn Bernat de Puigdorfilla, mossèn Luís de Ledó, mossèn Jordi Castell, mossèn Ramon Vivot, cavallers, Arnau Serra, Albertí de Dameto, Guillerme Desmàs e Ffalip de Pachs, ciutedans, los quals a cavall, vestits de senglers marragues, feren lo dit emprement. Plàcia a nostre senyor Déu que la ànima de nostra rey e senyor haia en la sua glòria col·locada com a bon rey e virtuós senyor.

Aprés, disapta que comptaven a VI de febrer los honorables jurats per los honorables mossèn Gabriel de Loschos, mossèn Lorongo de Marí, mossèn Matheu Sanglada, mossèn Álvaro Unis, cavallers, Macià Safortessa e Johan de Puigdorfilla, donzells, mícer Gabriel de Verí, mícer Matheu Safortessa, Luís Berard, Matheu Net, Arnau Burguet e Guillem Desmàs, persones eletes per los dits honorables jurats, foren convidats lo staments per les exèquies lo diluns après sagüent faedores en la plaça de la Cort. Com los dits jurats e lo clero no-s fossen puguts concordar, anaven a cavall ab mulls vestits de senglers marragues.

Aprés, entrevenint algunes notables personas lo dit senyor bisbe e capítol e los dits magnífichs jurats se concordaren en fer en les dites exèquies en la dita Seu les quals foren fetes lo diluns que compatven a vuyt del dit mes de febrer, encortinaren tota la cort de draps negres e d'equí partiren tots los dits jurats ensemps ab los oficials reials e de la ciutat vestits de senglers marregues e anaren a la Seu hon fonch possat hun notable capell fet ab endadors tot plen de ciris negres e hun àngell al cap del pont del dit capell e ab molta luminària stimava yo que entre los dels jurats e confferiens eren CCC ciris (?). Fforen-hi tots los monastís de frares e monges (...) en la dita Seu emprat per los dits magnífics jurats mestre Risso, mestre en theologia. Tot sia fet a laor de nostra senyor Déu e salvació de la ànima del dit senyor rey de immortal memòria.

Lo dimecres après següent lo molt reverend senyor bisbe féu exèquies en la dita Séu e convidaren en les dites exèquies tots los oficials reials e altres notables persones. Anaren-hi per fer lo dit emprement sis canonges e sis preveres a cavall ab gramalles de dol.

Des de Trujillo, el 28 de gener de 1479 el rei Ferran informava els jurats de Mallorca que havia sabut de la mort del seu pare emperò restava conformat i agraià als vassalls haver estat bons amb el rei difunt. Pregava *fer les exèquies axí complides com per semblant príncep e senyor se requir e ab gran cura*. Comunicava que aviat aniria a visitar els regnes d'Aragó i de València així com el principat de Catalunya.¹⁷

¹⁵ ARM, AH 681, f. 54v.

¹⁶ ARM, Prot. S-39, f. 1r-1v.

¹⁷ ARM, AH 681, f. 57v.

Les cerimònies fúnebres per la mort de Joan II varen tenir lloc el 4 de febrer i, com de costum, se celebraren en el pati del castell reial per compte de la procuració règia. El dilluns següent, dia 8 del mateix mes, la Universitat disposà un funeral a la Seu que oficià el bisbe Diego de Avellaneda i el dimecres el bisbe i el capítol costejaren un altre funeral també a la Seu.¹⁸

En els llibres de Dades del Reial Patrimoni apareixen amb tot detall les despeses ocasionades per la mort de Joan II. Gregori Burgues, procurador reial, el 5 de febrer de 1479 pagà 96 lliures, 15 sous i 6 diners. Aquesta quantitat corresponia a les exèquies i solemnes aniversaris que s'acordaren entre el lloctinent general Blanes de Berenguer, el dit procurador reial, els jurats i altres homes d'honor del regne.¹⁹

Curiosament, més o menys un mes després, en concret el dia 9 de març, les despeses consignades en els llibres de la Procuració Reial eren amb motiu de goig i alegria i ascendiren a 6 lliures, 10 sous i 6 diners. Així, el dia 4 en el castell reial hi hagueren festes durant tres dies continus per raó de la nova successió de Ferran *novament fet rey d'Aragó e dels regnes a aquell subiectes*. Els dispendis foren per pagar quatre trompetes, encendre alimares, comprar pólvora i teia per fer focs, paper així com el port de tot això.²⁰

Infant Joan, fill dels Reis Catòlics

El dimarts dia 24 d'octubre de 1497, a la sala del castell reial, el lloctinent, el procurador, els jurats i altres oficials reials tractaven la trista notícia de la mort de l'infant Joan, fill i hereu dels reis Ferran i Isabel, esdevinguda a la ciutat de Salamanca.²¹

Les autoritats reials (lloctinent, procurador) acordaren celebrar règies exèquies el divendres 3 de novembre en el pati del castell reial i al dia següent els jurats a la Seu. Les despeses anaren a càrrec de la Procuració Reial i la Universitat. En aquesta ocasió el clergat no organitzà cap cerimònia fúnebre. El dol cessà el dia 6 del mateix mes.²²

El notari pollencí Joan Arguimbau és l'autor d'un breu noticiari en el qual va deixar escrit el següent: *Lo die de Sent Francesch, a miga nit, a quatre del mes de octubre MCCCCCLXXX set, lo il-lustre don Joan, rey de Castella primogènit del il-lustre senyor rey nostre de Aragó, passà de aquest setgla. Déus que li do bon repòs en paredís. Era genra del emperador de Alamanya, so és que feren cambis que lo senyor rey nostra donà sa filla al fill del emperador e la filla del emperador donà son fill, lo qual és passat de aquest setgla axí com dit és demunt*. La narració d'Arguimbau prosseguia indicant que el diumenge 5 de novembre *las donas e fadrinas tingueran vel negra a la missa e tots aquests jorns*.²³ El notari s'equivoca en tractar a l'infant Joan amb el títol de rei quan només era l'hereu.

¹⁸ CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 186.

¹⁹ ARM, RP 3.579, f. 83r-83v.

²⁰ ARM, RP 3.579, f. 83v.

²¹ MUNTANER Y BUJOSA, J.: "Un noticiari de finals del segle XV", *BSAL*, XXVI, 1953, p. 39-40. LLOMPART, G.: "La piedad medieval en la isla de Mallorca a través de nuevos documentos", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 51-52, 1978-79, p. 258.

²² CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 196.

²³ LLOMPART, G.: "Documentos para la historia de la piedad popular balear (siglos XIV y XV)", *Hispania Sacra*, XXXIV, 1982, p. 194.

D'altra banda, el notari Joan Crespi, continuador del *Noticiari* que va escriure el notari Joan Porquers, se'n féu ressò d'aquesta manera:

[Dimarts] que comptàvem XXIII del mes de octubre any Mil CCCCLXXXVII, hora de vespres stants ajustats alt en la Sala del Castell Reyat de la present Ciutat de Mallorca, lo Spectable Senyor Lochtinent General, Magnífichs Jurats, Regent, Noble Procurador Reyat y altres oficials reyals del present Regne ensemps ab algunes notables persones per tractar de la trista y luctuosa nova la qual en aquella hora havien haguda per certa que lo Il·lustríssimo Senyor Príncep de Castella y de Aragó havia finits sos gloriosos dies, fonch per sa Spectabilitat ab consell de tots delliberat en senyal de dol e tristícia que daciavant y fins a tant les exèquies daguen feedores sien complides e acabades sens tot strepit judiciari, e sien fetes fèries en les Corts axí de sa Spectable Senyoria com dels altres oficials de la present Ciutat, manant sa Spectabilitat que en lo entretant los Senyors e Scrivans de les Corts tenguen aquelles tancades.

Divenres a II de novembre any dit foren fetes solemnes exèquies per lo Noble Procurador Reyat en lo pati del present Castell.

Dissabte a IIII de dit mes foren fetes senblants exèquies per la Universitat dins la sglésia de la Seu.

E per quant lo Reverent Clero no delliberà fer exèquies jatsie en lo passat ne acostumàs de fer, e axí és stat atrobat ne féu per los Senyors Reys don Alfonso e don Joan de immortal memoria, lo Spectable Senyor Lochtinent General mana que dilluns que comptarem VI del present mes de novembre que és ja feriat per la festa de Sanct Lehonard cessen les ditas feries.²⁴

Isabel I de Castella

Deixà aquesta vida a Medina del Campo (Valladolid) el dia 26 de novembre de 1504. Un pregó de manament del lloctinent Jordi Miquel Aimeric del dia 7 de gener de 1505, notificava que d'acord amb el procurador Gregori Burgues s'havia acordat que *demà que serà dimecres en lo castell reyat de la present ciutat fer les exèquies delliberades per la luctuosa mort de la senyora reyna de Castella e de Aragó que en senyal de tristícia e dol algú de qualsevol ley, condició o stament sia no gos ne presumescha tenir les botigues ubertes ne les taules parades ans hagen star ab les portes tencades e la feyna que faran o lo que vendran hagen fer o vendre dins les botigues ab les portes tencades e aportar àbits o vestis de dol e les dones vels negres e acò sots pena de XXV lliures al fisch reyat aplicadores.²⁵*

Sorgiren discrepàncies entre el capítol i els jurats envers la manera d'organitzar un funeral per a la reina sense aclarir-se durant algunes setmanes. Finalment, el 15 de gener de 1505 el capítol nomenà dos canonges, Arnau de Santacília i Jaume Armadans, per tal que arribassin a un acord amb els jurats. La concòrdia fructificà i el 25 de gener la catedral acollí el funeral per la reina Isabel.²⁶

²⁴ MUNTANER, J.: "Un noticiari...", p. 39-40.

²⁵ ARM, AH 426, f. 41r. Document publicat per PONS, A.: "Pregons del segle XVI", BSAL, XXXI, 1927, p. 326.

²⁶ CAMPANER Y FUERTES, À.: *Cronicón...*, p. 220. PONS, A.: "Pregons...", p. 326. CASSANYES ROIG, A.: "El cabildo catedralicio de Mallorca y la política de Fernando II el Católico", *Espacio Tiempo y Forma*, 30, Serie III, 2017, p. 213.

Felip d'Habsburg, gendre dels Reis Catòlics

El 25 de setembre de 1506 moria a Burgos a causa d'unes febres.

El 5 d'octubre de 1506 Ferran el Catòlic enviava una carta al lloctinent dient *en esta hora havemos sabido como a nuestro Senyor plugo ordenar del serenissimo rey de Castiella, príncipe de Aragón, nostro hijo y levar-lo a su sancta gloria de lo qual hovimos en sentimiento que era razon sean dadas muchas gracias per todo a su divina Magestad que dispone les cosas quando le plase como en su santissima voluntat. Encargamos vos y mandamos que luego a la hora provehays como se fagan en essa ciudad les honras y exequies que en semeiante caso se acostumbreen fazer que serà fazer cosa devida y nos lo recibiremos en servicio i n-olvideys de fazer siempre rogar a Dios que nos tiene (...) a bien y nos dexe leguar en Napoles per a donde ymos con salud guardando siempre nuestro exercito y armadas como fasta aquí lo ha fecho.*²⁷

El lloctinent Joan Aimeric el 23 d'octubre, a través d'un pregó, feia saber que s'havia acordat que l'endemà que seria dissabte en el castell reial *fer les exèquies deliberades per la luctuosa mort del serenissimo senyor don Phelip rey de Castella, jendre del potentissimo e invictissimo rey nostre senyor e príncep nostre. Per tal motiu en senyal de tristícia no sia nigú que gos o presumescha tenir les botigues ubertes ne les portes parades ans hagen tenir aquelles tencades e la feyna que faran e lo que vendran hagen fer e vendre dins les dites botigues ab les portes tencades e aportar àbits e vestits de dol e les dones vels negres durant les dites exèquies sots pena de XXV lliures al fisch reyal aplicadores.*²⁸ El funeral va tenir lloc el dia 26.

El 13 d'octubre de 1506 la Universitat devia a Pau Gilabert, sucrer, 38 lliures i 14 sous per *la cera y altres coses co és pintar los siris han servit per exèquies del rey nostre senyor don Ferrando que en glòria sia.*²⁹ La data sembla errada per ser anterior als fets i el nom de Ferrando està equivocat.

Des de la ciutat de Nàpols el 5 de març de 1507 el rei escrivia una carta al procurador reial Francesc Burgues dient que havia sabut per part del lloctinent que a l'hora de *fer les exèquies del serenissimo rey don Falip nostre fill vos dubtàs y refusàs donar les gramalles de dol segons eren y són tingut fer y que per ço los convengué pendre y comprar tres draps grossos de dol dels quals se faren gramalles que costaren XXXVIII lliures d'aquexa moneda les quals segons se diu foren pagades de part de una composició que lavors fonch feta de certs hòmens de Luchmaior.*³⁰

²⁷ ARM, RP 52, f. 140.

²⁸ ARM, AH 426, f. 55v. CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 221. PONS, A.: "Pregons...", p. 365-366.

²⁹ ARM, EU 28, f. 93v.

³⁰ ARM, RP 52, f. 146v-147r.

Ferran el Catòlic

Aquest monarca deixà aquest món a la vila de Madrigalejo (Cáceres) el 23 de gener de 1516.

El dimarts dia 29 es va rebre la notícia i l'endemà el capítol catedralici tractava el tema comentant que totes les campanes de les esglésies tocassin i durant tres dies les botigues i obradors tenguessin les portes tancades així com que els canonges i tots els clergues de la ciutat celebrassin misses conventuals amb la deguda absolució.³¹

El 4 de febrer Nicolau de Quint des d'Eivissa escrivia als jurats de Mallorca dient *no·ls puch ascriura sinó molt desberetat perquè stich par a perdra lo seny de la gran dolor que tinch per la gran deseventura que és stada per tota la crestiendat e més per los vassalls e criats de sa magestat e oficials de aquella de la mort de tan gran príncep e señor qui tan bé estava en aquest món que tan poch agam gosat delca pencant que havia a viura fins a cent anys. E que sia mort stich molt adolorit e ab gran tristor e porque va aquí Matheu Sicilià lo qual los informarà largament de tot largament de tot (sic) lo de Alger.*³²

El 28 de febrer hi hagué exèquies en el pati del castell reial per l'ànima de Ferran II.³³

Una carta, sense data, tot i que sembla redactada a principis de febrer, era remesa pels jurats al nou rei Carles I. Remarcaven que si no li havien escrit abans no havia estat per no recordar-lo ni per poca voluntat *sinó avent entès primerament los suffragis y exèquies del C. y molt alt R. y señor nostre don Ferrando, avi de vostra maiestat de molt gloriós exemplar y memòria sperant après ab grandíssim desig la vinguda de vostra gran alteza en les parts de sos regnes de Spanya*. Tot eren alabances al nou rei i esperaven que els volgués com a fidels vassalls i súbdits a protegir.³⁴

Més endavant encara es documenten despeses ocasionades per la mort del monarca. A tall d'exemple, el 27 d'agost de 1516 consta com Pau Gilabert, sucrer i candeler, presentà un compte a la Universitat de 38 lliures i 14 sous per la cera i altres coses, és a dir, els dispendis corresponents als ciris que havien servit per a les exèquies del rei.³⁵

31 ACM, Actes Capitulars 1.627, f. 229r.

32 ARM, AH 688, f. 11r.

33 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 224. CASSANYES ROIG, A.: "El cabildo...", p. 213-214.

34 ARM, AH 688, f. 6v.

35 ARM, EU 28, f. 93v.

APÈNDIX

1458, juliol, 21.

Despeses efectuades per la Procuració Reial en relació a les exèquies del rei Alfons el Magnànim.

ARM, RP 3.557, f. 80r-80v.

Item a XXI de juliol any mil CCCCLVIII sabuda la dolorosa mort del molt alt e il-lustre príncep e senyor lo senyor don Alfonso per la gràcia de Déu rey de Aragó, etc. de immortal memòria lo qual pessà desta vida a XXVII de juy del dit any en la ciutat de Nàpols com fos acordat per lo spectable e magnífich mossèn Vidal de Blanas, lochtinent generals (sic) del dit senyor rei e encare per los oficials reials del dit regne e per los honorables jurats e altres honorables hòmens del dit regne que per ànima del dit senyor rey fossen fetes exèquias solempnas axí que a XXVIII del present mes de juliol del dit any fos feta comemoratió de la mort del dit senyor rey en lo pati dins lo castell real de la ciutat de Mallorques a messió del dit senyor rei axí com per los altres reys pessats era acostumat fer. En lo sendemà que fo disapte fos fet altre aniversari solempna a messió de la Universitat de Mallorques dins la Seu de la dita ciutat. E après lo sendemà que era diumenge fou fet un altre aniversari solempna dins la dita Seu a messió del reverent bisba e honorable capítol de la dita Seu ab solempnas preychs. Per tant, covench a mi Pere Sanxis Monyos, cavaller e lochtinent del honorable mossèn Johan Albertí, cavaller e procurador real de Mallorques, fer lo dit aniversari solempnal dins lo castell lo dia demunt dit fer les messions e despessas següens:

E primerament paga an en Thoni Deroles, flassader de Mallorques, per XXXVIII sachs per fer XIII gramalles ço és una gramalla al dit spectable lochtinent general e una altre gremalla a sson honorable assessor e una altre a mi dit lochtinent e V gremalles a sinch scrivans de la procuració reyal de Mallorques e III gramallas a III verguers de la governació e III gramalles a II verguers de la (sic) e una al porter del dit castell real de la dita ciutat los quals XXXVIII sachs costaren a raó de XII sous la pessa paguaren XXII lliures XVI sous.

Item que paga a mestre Manuel, sastre, per fer les dits XIII gramalles a raó de III sous per cascuna. Munta II lliures, VIII sous.

Item paguà als bestaxos qui aportaren los banchs de las perròquies al castell per aseura la gent qui feya honor a les dites obsèquies del dit senyor rey e per tornar aquells, II lliures, III sous.

Item paga als bestaxos qui aportaren los ciris de casa lo specier a casa del pintor per pintar seyals reials als dits ciris e après portar aquells de casa del pintor al castell real on se feyan les dites obsèquies e per tornar aquells a casa del specier, I lliura, III sous VI diners.

Item paga als dits bestaxos per port de XX draps brunetas negras dels tiradors e tints per encortinar lo pati del dit castell e tornar aquells als dits tiradors e tints, XI sous.

Item paga a dos hòmens qui cosiren les dites brunetes unas ab altres, III sous.

Item paga per fill, catxas e agullas per metra los senyals reials sobre la tomba, V sous.

Item paga an en lohan Moranta, scrivà de tint, per scurar una bruneta e fer-la cerssir per deu o dotza forats que s-i havia fets e molta sera que li havia cayguda de sobre la qual no volia cobrar ans volia li fos paguada attès que les prestava e a preguaris foren-li pagats per les dites messions XVIII sous.

Item paga an en Francesch Prats, draper de Mallorques, per VI dotzenas de fula de Nisa e una dotzena de xabrons per fer la tomba e capel per lo cos present, so és la fula a raó

de XVI sous la dotzena e los xabrons a raó de I lliura XIII sous VIII. És per tot VI lliures, XIII sous VIII.

Item per portar aquella al castel, III sous.

Item paga an en Bernat Pla, ferer de Mallorques, per CCCC claus de II sous centenar XXV de III sous e CL de III sous e LXVI claus dinals qui és per tot XV sous.

Item paga an en Pere Ferrando, mestre fuster de las obres reials, per iornals de tres mestres e de ell mateix e II fadrins qui feran feyna en la dita obre e fer XX banchs foradats on staven los ciris, III lliures, XI sous, III diners.

Item paga an en Jachme Company, specier e candeler, per CV lliures de cera qui (...) e (...) de aquells CL ciris li foren logats cascun de pes de VI lliures qui pessaven tots DCCCCVIII lliures les quals CV lliures de cera de minves li paguí a raó de II sous, III qui pugaren XII lliures, V sous. Restaren DCCCCIII lliures de cera que pessaren los ciris cremats dels quals li paga de loguer a raó de III diners e mala per liurar pagaren XI lliures, XIII sous, II. E axí mateix li paga per X lliures de canalas vermelles qui foren donades a la gent qui ciri féu a raó de II sous, VIII diners la lliura. I lliura, VI sous, VIII.

Item paga a mestre Reffel Mòger, pintor, per pintar los dits CL ciris ço és cascun II seyls real (sic) e fer-los negres a raó de VI diners per ciri. III lliures, XV sous.

Item li paga per XXVIII seyls reals grans de tots sos regnes qui foren mesos sobre la dita tomba e capel a raó de I sous, VI per seyal. Munte I lliura, XV sous, II.

Item paga per XXX seyls patits foren mesos per los pillars de la tombe a raó de II diners cascun. V sous.

Item li paga per fer negre la tomba, XIII sous.

Item que doní an en Pere Ioffre, lacme Ferrando, Miquel Metge, Jacme Yvanyes e Galceran Avinyó, notari e scrivans de la procuració real, les quals foren distribuïdes per ells donant la alferta co és I florí d'or al dit spectacle lochtinent general e un altre florí al jurat en cap e un altre florí d'or al magnífich prior de Catalunya qui a las dites obsèques se atropa e vuyt lliures que foren donades per los dits scrivans co és a cascun dels jurats, batle e veguer e altres oficials reials VI en (...) e a tots los altres qui foren honor a les dites obsèques axí seglès com clergas, frares e monges sengles II diners e una candela.

Puga la dita despessa e mesió axí com appar en lo libre de la casa en cartes octuaginta quinque libras, decem septem solidos, sex denarios. LXXXV lliures, XVII sous, VI.

1468, març, 3.

Despeses efectuades per la Procuració Reial en relació a les exèquies de la reina Joana Enríquez, muller de Joan II.

ARM, RP 3.578, f. 83v-84r.

Item a tres de marts any damunt dit MCCCCLXVIII sabuda la dolorosa mort de la molt alta e molt excel·lent Senyora reyna dona Joana per la gràcia de Déu Reyna e muller del molt alt e molt excel·lent senyor rey nostre d'Aragó la qual pesà de aquesta vida a XIII de febrer any damunt dit en la ciutat de Terragona. Com fos acordat per lo spectacle e magnífich mossèn Vidal de Blanes, lochtinent general del dir senyor rey e encara per los oficials reials del dir regne e per los honorables jurats e altres honorables hòmens del dit regne que per la ànima de la dita Senyora reyna fossen fetes exèquies solemnes e feta comemoració de la mort de la dita senyora en lo pati dins lo castell reyal de la ciutat de Mallorques a messió del dit Senyor Rey. E en lo sendemà que fonch disapte fos fet altre aniversari sollemne a messió

de la Universitat de Mallorca dins la Seu de la dita ciutat. Per tant covench a mi Francesch Burgues, cavaller, procurador reyal del Senyor rey en lo present regne, fer lo dit aniversari solemniat dins lo dit castell lo dia e any damunt dits e fer les messions e despeses següents les quals despeses féu de manament de mi dit procurador reyal n'Anthoni Morro, notari, e altre dels scrivans de mon offici segons particularment e per menut se segueix:

Primo paguí lo dit jorn an Valentí Parera, bastaix, per ell e sos companyons per portar cinch dotzenes de fulla, XIII xabrons e altres fustes, cinch sous.

Item paguí als dits bastaxos qui aportaren sis draps negres dels tints per encortinar lo dit castell lo jorn de les obsèques, III sous.

Item paguí a n'Anthoni Far per hun capdell de fill per cosir los dits sis draps, VIII sous.

Item paguí al dit Anthoni Far e Nicholau Genovart per cosir los dits sis draps, quatre sous.

Item paguí an Àngel Banús per ell e sos companyons per portar los cent ciris e tornar aquells e altres treballs feren lo jorn de les dites obsèques, XII sous.

Item paguí an Jaume Comes, fuster, per tres jorns que féu fahena axí en fer lo capell ardent, banchs foradats per tenir los ciris e fer la tomba per tres jorns a raó de V sous VIII lo jorn, XVII sous.

Item paguí an Joan Maya, fuster, per tres jorns que féu fahena per la dita rahó per tres jorns a raó de V sous VIII lo jorn, XVII sous.

Item paguí an Miquel Valencià, fuster, per tres jorns que féu fahena axí com és dit damunt a raó de V sous, VIII. XVII sous.

Item paguí an Miquel Caplonch per dos jorns féu fahena axí com és dit damunt a raó de V sous, VIII. XI sous, IIII.

Item paguí an Joan Alguer per tres jorns que féu fahena axí com és dit damunt a raó de IIII sous lo jorn, XII sous.

Item paguí an Jaume Company per una taula de Venècia per fer la tomba, VII sous.

Item paguí an Jaume Maig, torner, per fer lo pom qui stava damunt la tomba, VI sous.

Item paguí an Joan Figuera, ferrer, per CCCCL claus de tres sous lo cent e més per XXII claus dinals, més per LV vibrons dinals e per cinch vibrons dobles. Per tot I lliura, VIII.

Item paguí an Joan Burgarello per cinch dotzenes de fulla a raó de XVIII sous la dotzena per fer lo dit capell ardent e banchs per metre los dits ciris, IIII lliures, X sous.

Item paguí per XIII xabrons a raó de III sous la dotzena, XII sous.

Item més paguí an Pere Segura, botiguer, per XIII canas, dos palms de cànem negre per tenir sobre la tomba e per fer tovalló entorn del capell ardent a raó de IIII sous la cana, II lliures, XIII sous. Més li paguí per cent tatxes, I sou.

Item paguí a mestre Guillem Forner per cosir lo drap qui stava sobre la dita tomba, II lliures.

Item paguí an Joan Piquer, candeler, per aquelles LXXXX nou lliures de cera qui aminvà e cremà de aquells cent ciris li foren loguats qui pesaren tots DCXXVI lliures, VI unces les quals LXXXVIII lliures de cera de minves li paguí a raó de II sous, IIII dinés la lliura, XI lliures, XI sous. Item més li paguí per loguer de DXXVI lliures, VI unces que pesaren los dits ciris cremats a raó de IIII dinés per lliura, VIII lliures, IIII sous, II. Item més li paguí per XI lliures de candelas a raó de III sous la liure, I lliura, XIII sous.

Item paguí an Nicolau Palau per CC senyalls reyalis que prenia per los cent ciris a raó de VI diners per ciri, II lliures, X sous.

Item més li paguí per VIII senyalls grans reyalis per lo capell e per la tomba a raó de IIII sous per senyal, I lliura, XII sous.

Item més li paguí per ennegrir lo capell ardent, I lliura, VI sous.

Item paguí als scolans de la Seu per tocar lo jorn de les exèquies, II lliures.

Item més paguí als scolans per encortinar lo pati del castell lo jorn de les obsèques e desencortinar, VI sous.

Item doní an Joan Terriola, Pere Ioffre, Jaume Ferrando e al dit Anthoni Morro les quals distribuïren ço és al loctinent general IIII sous e a cascun oficial II sous e als altres qui feyen honor a les dites obsèques a cascun dos diners e una candela per la oferta, VI lliures, VII sous, II.

Les quals quantitats damunt pagades prenen summa segons compte que n cobri ab apocha closa per lo dit Anthoni Morro, notari, axí com appar etc. en cartes CXXXVIII quinquaginta septem libras, quatuor solidos et septem denarios. LVII lliures, IIII sous, VII.

1479, febrer, 5.

Despeses efectuades per part de la Procuració Reial amb motiu de la celebració de les exèquies del rei Joan II.

ARM, RP 3.579, f. 83r-83v.

Item a V de ffebrer de l'any MCCCCLXXVIII sabuda la luctuosa e dolorosa mort del molt alt e sereníssim príncep e senyor lo senyor rey don Joan per la gràcia de Déu rey d'Aragó etc. de perpetual memòria lo qual passà de aquesta present vida e stant en la ciutat de Barchinoa dimarts a XVIII de janer proppassat, com fos acordat per lo spectable e magnífichs (sic) mossèn Blanes de Berenguer, loctinent general en lo present regne e per mi dit procurador reyal e encara per los oficials reyal, jurats e altres hòmens de honor del dit regne que per ànima del senyor rey fossen fetes exèquies e sollempne aniversari.

Axí que a quatre del present mes de ffebrer del dit any fos feta comemoració de la mort del dit senyor en lo pati del castell reial de la ciutat a messió de la règia cort axí com per los altres reys passats de loable recordació era acostumat fer. E en lo diluns après següent fos fet altre sollempne aniversari a messió de la Universitat dins la Seu de la present ciutat. E après lo dimecres après següent altre sollempne aniversari dins la dita Seu a messió del reverend bisbe e honorable capítol de la dita Seu ab sollempnes prehics. Per tant, covench a mi Gregori Burgues, donzell, procurador reyal del dit regne, fer lo dit sollempne aniversari lo die demunt dit en lo qual se feren de ordinació e manament meu per an Joan Miquel Metge, notari, un dels scrivans de mon offici les despezes e messions següents:

E primo paguí a IIII bastaxos qui aportaren dels tiradors XX brunetes de drap negre per entalamar lo pati del dit castell, III sous.

Item an Berthomeu Grasset, fuster, per dues dotzenes de fulla per fer banchs a hon stigueren los dits siris ultra aquells qui eren restats de altres exèquies, I lliura XII sous.

Item an Pere Dorto per una taula de Venèssia per fer peus als dits banchs comprès lo port, X sous, X diners.

Item an Esteve Soller per CC barcarols, III sous.

Item a ell mateix per tres dotzenes de vibrons, III sous.

Item per fill e agulles per cusir les dites vint brunetes unes ab altres, VI sous.

Item an Ffranci Morro e Joan Castelló per lo preu de XXXVIII canes de tela negre a raó de IIII sous la cana les quals los comprí per fer un drap sobre la tomba del cors present e fer un tovalló entorn del capell ardent, VII lliures, XII sous.

Item an Miquel Maria Joan e Vicens Sunyers e Antoni Girard, flaçaders, per sis pesses de sachs e per LX canes de canamàs los comprí per fer XIII marragues de dol ço és les VI

pesses a rahó de XII sous la pessa, valgueren III lliures VI sous. E per les LX canes a raó de VII sous la cana, valgueren XXI lliures.

Item a mestre Gabriel Ravell, sastre, per tallar e cosir les dites XIII gramalles o marragues ço és una al dit lochtinent general, una a mísser Miquel Pons, lochtinent de son magnífich assessor, e una a mi dit procurador reial e sis a sis notaris e scrivans de mon offici e quatre a quatre vergués ço és dos a dos de la governació e dos e a un porter de mon offici. Per tot II lliures X sous.

Item an Ffrancesch Corneli per VI xabrons per obs de dit capell comprès lo port, XVIII sous, VIII.

Item an Esteve Soller per una dotzena de vibrons per lo (sic) tomba, I sous. Item a ell mateix per L calus mayals, II sous.

Item an Diego de la Calsada per cent tatxes per metre lo tovalló entorn lo capell ardent, I sou.

Item an Pere Farrando, fuster, per dos jorns per fer faena e en reparar lo dit capell e los banchs ab la messió, XI sous, III diners.

Item a son fill Pere Farrando, fuster, per altres dos dies, XI sous, III.

Item an Jachme Corró, fuster, per altres dos dies, XI sous, III diners.

Item an Vicens Corró, fadrí, per un jornal, II sous.

Item an Martí Negre e an Andreu, morrodevaques, per agranar lo pati del castell, V sous, III diners.

Item a diversos bastaxos qui aportaren molts banchs axí de la Seu, de casa de la Universitat, de lotge e de altres lochs de confraries en lo dit castell per seure la gent qui feya honor en les dites exèquies, VIII sous, VIII diners.

Item al dit Esteve Soller per CCC claus per entallarnar les dites brunetes, VI sous.

Item a tres hòmens qui ajudaran entallarnar, VI sous.

Item an Rafel Mòger, pintor, per CCC senyals reials d'armes d'Aragó a raó de III diners lo senyal que foren posats dos en caschun de aquells CL siris de pes de VI lliures qui cremaren tant com durà l'offici divinal, III lliures, XV sous. E per XII senyals reials de diverses d'Aragó e de sos regnes que foren posats sobre lo capell e tomba a raó de IIII sous lo senyal, II lliures, IIII sous. E per XVI senyals reials que foren mesos en lo dit tovalló a raó de I sou, III diners lo senyal, I lliura. E més per XXX senyals reials que foren posats en los pontals qui sostenien lo dit capell a raó de IIII diners lo senyal, X sous. E per V banderes d'armes d'Aragó e de sos regnes, X sous. E per ennegrir los dits senyals, banderes e lo dit capell ardent dins e de fora e los dits pontals, XVII sous. E axí és tot lo que li paguí, VIII lliures.

Item a X bastaxos per port de CC siris de casa del cerer fins al castell, VIII sous.

Item VIII lliures, IIII sous que foren distribuïdes per an Joan Mir, Jachme Farrando, Anthoni Morro, Paschal Fabre, Jachne Yvanyes e per lo dit Joan Miquel Metge, notaris, e sis scrivans de mon offici entre lo dit reverend bisbe, honorables canonges e preveres de la Seu e a diversos frares e monges de diversos òrdens, spectacle lochtinent general, jurats, batle e veguer e a mi dit procurador reyal, en nombre XII, a caschun hun croat d'argent e una candela de cera. E als altres axí canonges com hòmens de honor VI diners e una candela. E als altres capalans, frares e monges e altra gent de baxa condició II diners e una candela per oferta del dit sollempne aniversari. Item a dos hòmens qui ab dues bèsties tornaren les dites XX brunetes als tiradors, III sous.

Item a diversos bastaxos per tornar los banchs axí a la ciutat com en la Seu com en altres parts de hon eren stats manlevats, VI diners.

Item a quatre bastaxos qui ajudaren en lavar lo dit capell, II sous.

Item an Joan Piquer, candeler de cera, per CLXXXI lliures que minvaren aquells CC siris qui cremaren tant com durà lo divinal ofici a raó de II sous, VI diners la lliura, XXII lliures, XII sous, VI diners. E per loguer de DCLXVIII lliures VI unces que restaren de aquells DCCCLI lliures, VI unces que pasaren los dits CC siris a raó de III diners la lliura, VIII lliures, VII sous, II diners. E per deu lliures de candeles que foren donades per los dits notaris en la oferta de aquells a rahó de III sous la lliura, I lliura, X sous. E per negrir los dits CC siris, II lliures, III sous. És per tot XXXVIII lliures, XIII sous, VIII diners.

Item an Pere Coll, guarda dels tiradors, per fer tornar tirar les dites XX brunetes a raó de II sous, I diner la pessa, II lliures, I sou, VIII diners.

Segons que totes aquestes coses e messions són largament scrites e continuades en un coern de paper manat per lo dit notari lo qual cobrí ensemps ab sis apochas fahents per aquell e apocha de tota la dita quantitat closa per lo dit notari axí com appar cartes en. Nonaginta sex libras, quindecim solidos et sex demarios. LXXXVI lliures, XV sous, VI.

1497, novembre, 3.

Despeses efectuades per la Procuració Reial en relació a les exèquies de l'infant Joan.
ARM, RP 3.650, f. 77r-78r.

Item a III de noembre any MCCCCLXXXVII, sabuda la mort del il·lustríssimo senyor don Johan, príncep e primogènit de Castella e de Araguó, lo qual pessà de aquesta present vida stant en la ciutat de Salamanca a III de octubre propessat, fonch concordat per lo spectacle e magnífich mossèn Johan Aymarich, loctinent general del present regne, e per mi dit procurador reyal e encara per los oficials reyal, jurats e altres notables persones del dit regne, que per la ànima del príncep fossen fetes axèquies e solempne aniversari. E axí que lo die present fos feta commemoració en lo pati del castell reyal de la ciutat a messió de la règia cort axí com per los altres reys pessats és acostumat fer. E en l'endemà après sagüent fos fet altre solempne (sic) aniversari a messió de la Universitat dins la Seu de la present ciutat ab solempnes prehichs. Per tant, covench a mi Gregori Burgues, procurador real del dit regne, fer lo dit solempne aniversari lo die demunt dit en la qual se feren per ordinació e manament meus per n'Anthoni Morro, notari, un dels scrivans de mon ofici, les despeses e messions següents:

Et primo paguí en Aguilar, mercader, per dues dotsenes de xabrons e més per VIII dotsenes de fulla e X taules de Vanècia co és los xabrons a raó de III sous la pessa e la fulla a raó de XIII sous la dotsena e les taules de Vanècia a raó de VI sous la pessa qui a dits fos muntan XII lliures, XII sous, VI. Lo qual leyam serví per fer dotse banchs en què estaven los siri, lo capell ardent, la tomba e hun cadaffall en què stava la dita tomba.

Item paguí per port del dit leyam III sous, VIII.

Item paguí en Raffell Arnau e altres flasadés per CXV canes II palma de maragues les quals foren comprades per fer XVII gramalles co és una al senyor loctinent general, altre al ragent mísser Arnós e a mi dit procurador real e per lo qui acompanyha a mi dit procurador real, a sinch notaris, a dos vargués del dit ofici de la procuració, a tres vargués de la governació, dos algutsis e en Miquell Soler, portalà del castell reyal, qui a rahó de VII sous la cana munta XXXX lliures, XII sous, VI.

Item paguí en Rafell Blanch, botiguer, per XXX canes de cànem blanch que li comprí per fer sinch gramalles co és dues per dos capdeguaytes del dit ofici, l'altre per lo mestre

picapedrer, l'altre per lo mestre fuster e l'altre per lo corredor reyal qui a rahó de llll sous la cana muntan VI lliures.

Item més li paguí per XXVIII canes de tela negra que li comprí per fer lo sobrecell del capell ardent e lo tovalló qui stava entorn de aquell e per sinch banderes qui staven en lo dit capell co és una alt en lo mig e una en cascun cantó del dit capell ardent ab les armes reyal a raó de lll sous la cana munta llll lliures, X sous.

Item més li paguí per sinquanta tres canes de tela negra la qual li fonch comprada per star sobre la tomba en què cobria tot lo cadaffall ffin en terra a raó de llll sous la cana muntan X lliures, XII sous.

Item paguí per cosir lo sobrecell de cànem llll sous.

Item foren distribuïdes per los notaris e scrivans de mon offici lo die de les axèquies per la oferta donant als oficials reyal e jurats del prasant regne a cascun un croat d'argent e als capellans, ffreres e gent d'onor e a tots los caps dels officis qui eran en les dites exèquies a cascun dos dinés e una candela qui munta dita oferta VIII lliures, XII sous, X.

Item paguí en Johan Desin, pintor, per pintar de una part CLXXVIII seyals reyal ab les armes compartides de Castella e de Aragó, per metre aquells en los siris e a raó de VI dinés per senyal e més XXV senyals reyal qui-s materan entorn del tovalló a raó de I sou lo senyal e més XX senyals grans los quals foren posats llll sobre lo capell ardent e llll sobre la tomba e per los draps qui staven entorn del patí del castell reyal a raó de V sous lo seyal e per hun senyal reyal gran qui stava al mig del sobrecell qui costa X sous e per ennagrir lo capell ardent e los banchs VIII sous qui a dits fors munta XI lliures, XIII sous, VI dinés.

Item paguí en Steva Soler, farer, per compre de claus, dinals (?), barcarolls, mayals e altre clavó per fer lo dit capell ardent e banchs a diversos fo[r]s II lliures, II sous, llll .

Item paguí en Johan Moragues, manor de dies, per dos dies que féu feyna en ffer lo dit capell e banchs a raó de V sous, VIII lo jorn, XI sous, llll.

Item paguí en Johan Moragues, maior de dies, per dos dies que féu feyna per la rahó demunt dite a dit for, XI sous, llll.

Item paguí en Gaspar Moragues per quatre jornals e Pere Graset per sis jornals que feren feyna en la dita obra a raó de V sous, VIII. II lliures, XVI sous, VIII.

Item paguí en Andreu Salort e Nadal Saguer per un jornal cascun co és la hun a raó de V sous VIII, e l'altre a rahó de llll sous. És per tot VIII sous, VIII.

Item paguí en Nadal Vardera e Miquell Mulet, fadrins, per sis jorns que feren feyna en la dita obra a raó de lll sous lo jorn, I lliura, XVI sous.

Item paguí en Campamar per ensabonar e tirar los draps a tirador, vint draps vintens negres los quals draps serviren per encortinar lo pati del castell reyal e per port de portar aquells al dit castell e tornar aquells. Per tot llll lliures, V sous, VIII.

Item paguí a mestre Mayes, sastre, per cosir les dites maragues, III lliures, XVI sous, VI.

Item paguí per cosir los dits XX draps e compra de fill e per agulles, VIII sous, X.

Item paguí en Riso per agranar lo castell, VI sous, VI (?).

Item paguí per port de banchs co és de la lotge e de la Seu e de altres sglésies e per tornar aquells cascun en son loch, XVII sous, X.

Item paguí als scolans de la Seu per tocar les campanns tres dies e lo jorn que feren les axèquies, llll lliures.

Item paguí als scolans del castell reyal per tocar tres dies e lo jorn de les axèquies, I lliura, XII sous.

Item més los paguí per encortinar e desencortinar lo dit pati del dit castell, VIII sous.

Item paguí en Miquell Bauló, spacer per CLXVI siris qui cremaren lo die de les axèquies qui pesaren DCCCCXXXII lliures los quals quant foren tornats pesaren DCCLXVII lliures e axí haurien disminuít CLXXV lliures qui a rahó de III sous la liura munta XXVI lliures, V sous.

Item més li paguí per loguer de la cera qui resta que foren DCCLXVII lliures a raó de tres diners per liura, VIII lliures, XI sous, VIII.

Item més per loguer de CLX siris patits que cremaren sobre lo capell ardent qui pesaren CXXXVIII lliures a raó de III diners per liura. I lliura, VII sous. E més per V lliures que minvaren com no poguen (sic) cremar per lo vent que feya a raó de III sous la liura, XV sous.

Item més per III unces de cera gomada per metre los senyals reyls en los siris, II sous.

Item més li paguí per XII lliures de candelas varmelles les quals foren destrubides en la oferta, II lliures.

Segons aquestes coses e altres apar per compte fet per lo dit notari lo qual cobrí ab apocha closa per n'Anthoni Morro, notari, axí com appar etc. en cartes. Centum sexaginta libras, novem solidos, tres denarios. CLX lliures, VIII sous, III.

1516, febrer, 28.

Despeses efectuades per la Procuració Reial en relació a les exèquies del rei Ferran II.
ARM, RP 3.673, f. 76v-77r.

Item a XXVIII de fabrer MDXVI sabuda la mort del invictissimo y catòlic rey don Ferrando rey de Aragó etc. lo qual passà de aquesta present vida stant en lo loch enomenat Madrigalego en lo regne de Castella a XXII de janer prop passat, fonch concordat per lo spectable y noble don Miquel de Gurea loctinent general del present regne e per mi dit procurador reyal e encara per los oficials reyls, jurats e altres notables persones del dit regne que per la ànima del dit senyor rey fossen fetes exèquies e sollemne aniversari lo die que comptàvem XIII del present hon fonch feta comemoració en lo pati del castell reyal de la ciutat a messió de la règia cort axí com per los altres reys passats és acostumat fer. Per tant, covench a mi dit procurador reyal del dit regne fer lo dit sollemne aniversari lo dia demunt dit en lo qual se feren per ordinació e manament meus n'Antoni Miquel Morro, notari, un dels scrivans de mon offici les despeses y missions següents:

E primo paguí a la dona Ysabel Aguilara o an Jacme Guart, son jermà e procurador, per dos dotsenes y deu pessas falquetes a raó de II sous, VIII pessa. III lliures, X sous, VIII. Més a ella metaxa dos dotsenes y VIII pessas taules a raó III sous, VI pessa. Valen (...). Més a ella matexa per V dotsenes fulla prima a raó de XIII sous. III lliures, X sous. Més après I dotsena falqueta. Val a raó de XVI sous dotsena, XVI sous. Més après una dotsena y miga fulla larga a raó de XX sous dotsena. Val I lliura, X sous.

Del port del lanyam II sous, VI lo qual lenyam ha servit per fer lo capell ardent, los banchs dels ciris, la tomba e hun cadafal en què stava la dita tomba.

Item a ella matexa per DC taxses. Valen a raó de II sous lo cent, XII sous.

Item mil y cent barcharols a raó de II sous. Valen I lliura, II sous.

Item a mestre Steva Xanxo e altres mestres per IIII jorns y mig cada hu que tots són XVIII jorns a raó de V sous, VIII lo jorn e per tres fedrins a raó de III sous y II sous (sic) lo jorn. És per tot VII lliures qui feren totes les coses de fusta.

Item a quatre bastaxos per port de banchs e tornar aquells XV sous, IIII.

Item port dels ciris y torn, VIII sous.

Item per posar lo sobrecel y cusir y fil VII sous, II.

Item an Gaspar Sala per cusir XXII draps e portar dels tincts e tornar als tincts, II lliures.
Item a mestre Terrenchs, pintor, per CL senyals per CL siris a raó de VI [diners] lo senyal.
V lliures.
Item a ell matex XXV senyals staven entorn lo pavelló en la trona e en los puntals del capell
a raó de II sous lo senyal. II lliures, X sous.
Item a ell matex per XX senyals grans a raó de V sous la pessa staven en los draps en lo
capell.
Item lo senyal reyal gran qui stava sobre la tomba V lliures, X sous.
Item per ennegrir lo capell e los puntals, XII sous.
Item per ennegrir los XVII banchs dels siris entre nous e vells. Reparar. I lliura, XII sous.
Item a n'Antoni Rafal e Garcia e hun fedrí qui legia per dos crides la una que tot hom portàs
dol lo dia de les exèquies, l'altre que no fessen feyna per tres die,. XII sous.
Item als músichs per lo dia de les exèquies feren la absolució sollemne, I lliura, VI sous.
Item per tirar e ensebonar XXII draps negres a raó de III sous, V la pessa, III lliures, XV sous,
II.
Item per guast de sera qui cremà una bruneta an Johanot Barart, I lliura.
Item a mossèn Moragues, prevera, per encortinar y desencortinar, II lliures.
Item a mossèn Bernat Garcia, scolà, per ell y altres per tochar molts tochs ans del dit
aniversari en lo die e la nit precedent totes les campanes, III lliures.
Item paguí e doní als notaris y scrivans del officí per les absolucions distribuint a cada hu
dels hòmens y dones qui allí foren en lo dit aniversari, X lliures.
Item més als oficials reyal y jurats a cascú un cruat de argent, I lliura, VIII sous.
Item an Pere Toroell paguí per L canes de tela negra a raó de III sous la cana per posar
sobre lo cadafal e per lo tovalló e cobrir la trona e lo faristol, X lliures.
Item an Gabriel Balaguer, ferrer, per II lansses y quatre darts per posar les banderes qui
staven dalt lo capell ardent, X sous.
Item a dos verguers qui stigueren tot lo dia e la nit vellaren per guardar los draps e les coses
qui eren en lo pati del castell VII sous cascú, XIII sous.
Item paguí an Rafel Arnau e Pere Boy per CXXXXVIII canes de maragues per XIII gramalles
foren fetes a mi procurador reyal, VII scrivans, procurador fiscal, verguers, dos capdegaytes
y porta-ls d'ela porta forana del castell a raó de VI sous la cana. Puja XXXXIII lliures, III sous.
Item per cusir al sastre dites gramalles a raó de VII sous la gramalla, III lliures, VIII sous.
Item an Steva Soler, ferrer, per CLXXV ganxets per les barres hon staven los draps negres.
XI sous, III diners. CL vibrons, XI sous, II.
Item CL claus, X sous.
Item XII claus dobles, II sous. Per lo cadafal y altre obra de lenyam.
Item an Johanot Bauló, apothecari, per CL siris qui han pesat VIII quintars LI lliures. E
tornats en casa han minvat III quintars. A raó de III sous la liura puja XXXXV lliures. E per
loguer dels dits siris per VIII quintars a raó de tres diners per lliura, X lliures. Més per XII
lliures de candeles vermelles I lliura, XVI sous. Més per III unces de cera gomada vermella,
II sous.
Segons aquestes coses apparen per compte fet per lo dit notari que és aquest matex. E
obrí apocha closa per lo dit Anthoni Miquel Morro, notari, axí com appar etc. en cartes.
Centum octuaginta quatuor libras, sex solidos. CLXXXVIII lliures, VI sous.

